

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של
הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
152

פרשת האזינו ויום הכיפורים

ירכיבהו מעל הארץ

יִרְכְּבֵהוּ עַל קַמְתֵי אֶרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי... וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט (לב, יג-טו).
פירשו בעלי התוספות והר"י בכור שור, שמספר הכתוב מחסדי הבורא יתברך שגמל עם ישראל, שכאשר באו לארץ הפסיק להם המן בכדי שיאכלו מתנובת השדה, כמו שהעיד הכתוב ביהושע (ה, יא) "וישובות המן ממחרת הפסח ויאכלו מעבור הארץ", והיה הדבר לטובתם, כדי שיתחזקו לכבוש את הארץ, אבל מתוך ששָׁמְנוּ בטובה, שכחו מחסדיו של מקום עמהם.

וביאור הדברים, שרצה הקב"ה לזכות אותם במעלה גדולה מאד, שאף שיאכלו מלחם הארץ, תהיה חיותם מדבר ה' המחיה למאכל וכענין אכילת המן, אלא שלא עמדו בנסיון ופנו אחר חיות המאכל הגשמית, ובזה שכחו מטובתו וחסדיו עמהם. כי זו היתה מעלת המן שהיתה מגביהה את אוכליה מדרגת הארציות והגשמיות, כמו שביאר הפנים יפות (לב, יג) ש'ירכבהו על במתי ארץ' מרמז למעלת המן שהיה למעלה ממדרגת 'ארץ' שהרי נקרא הוא "לחם מן השמים" (שמות טז, ד), וניזונים ממנו מלאכי השרת¹, ועל זה אמר הכתוב (דברים ה, ג) "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן... למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", כי כל שפע גידולי ה'ארץ' הוא מתוך שיוורד אליה השפע מן השמים, והיא מתקנת אותו להלבישו בלבוש גשמי בכדי שיכול האדם לקבל מזונותיו, אבל המן היה השפע עצמו שירד מן השמים אלא שלא הוצרכו לתקנו על ידי הארץ, כי היה מעלתו למעלה ממדרגת ארץ כאמור, ואכלו שפע התנובה אשר השדה מקבלת אותה, ללא לבוש השדות.

עיניו שכולו עונג

זוהי מעלת יום הכיפורים, שכפי שזוכה לכפרה ולטהרה הנמשכת ביום קדוש זה, כן זוכה האדם שתהיה אכילתו כענין אכילת המן. כי הנה מפסוק זה 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן' למדו חכמים דין עיניו של יום הכיפורים שהוא בעיניו אכילה ושתיה כמו שתנא דבי רבי ישמעאל במסכת יומא² (דף עד ע"ב), כי אכילת המן היה בה עינו, אם מפני שאוכל ודואג מה יהיה למחר וכמי שאין לו פת בסלו³, אם מפני שאינו רואה המאכל, כמובא שם בשם רב אמי ורב אסי⁴. וביאר השפת אמת (פ' עקב, שנת תרנב) שבדרך אכילה גשמית ניזון וסועד הכבד תחילה, ולאחר מכן ניזון הלב מהחלק היותר זך שבמאכל, ולאחר מכן ניזון המוח מחלק הזך ביותר שבמאכל, וזוהי מעלת ארץ ישראל שהיא אמצע העולם כמובא במסכת יומא (דף נד ע"ב), שהוא כנגד הלב כמובא בזוהר פנחס (דף רכא ע"ב), ובכוחה וקדושתה של הארץ ניזונים ישראל מחלק

1 כמו שדרש רבי עקיבא במסכת יומא (דף עה ע"ב) מה שקראו הכתוב (תהלים עח, כה) "לחם אבירים".
2 וז"ל בתורת כהנים (אחרי מות פרשה ה פ"ז, אות ד), ובירושלמי יומא (פ"ח ה"א).
3 ובספר אמרי פנחס (פ' עקב, תטו) ביאר עוד, שמפני שהיו אוכלים אותו רק בבוקר ולאחר מכן כלה להם המן, נחשב להם הדבר ליריעבון ואינו פת בסלו כאמור.
4 המהר"ם אבן חביב ביאר בספר תוספת יום הכיפורים (יומא שם) שמה שכתבו 'ויענך וירעיבך' זהו קודם שירד להם המן לישראל, וכמו שביארו זאת האבן עזרא והרמב"ן (דברים ה, ב), וכמפורש בכתוב (שמות טז, א-ג) שכאשר חנו במדבר צין ביום השלושים ואחד לציאתם ממצרים, התלוננו ישראל לפני משה על רעבונם, ולאחר מכן המטיר להם הקב"ה את המן, וביאר בספר שיח יצחק לרבי יצחק גוניס וא"ס (שם) שחררה שהוציא ישראל מצרים וניזונו ממנה שלושים ימים אלו עד לירידת המן כמובא במכילתא (בא מס' דפסחא ד, בשלח מס' דויסע א), לא היה מספיק להם כדי שובעם, ועוד שביים בואם למדבר צין כלתה להם החררה והיו רעבים כמו שפירשו רש"י והרשב"ם (שמות טז, א), והאבן עזרא כתב (בשמות שם) שאולי עמדו במדבר צין ארבעה ימים או יותר עד שירד להם המן, ועל זה אמרה תורה 'ויענך וירעיבך'.
אמנם דקדק הר"ף על העין יעקב (יומא שם) מסדר הכתובים (בדברים שם, ב-ג) "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אליך זה ארבעים שנה במדבר למען ענותך לנסותך... ויענך וירעיבך", שמשמע שעל כל אותם ארבעים שנה שהלכו במדבר ואכלו מהמן הוא אומר 'ויענך וירעיבך'. וכן כתב התולדות יצחק (פ' עקב) שמשפט הסוגיא במסכת יומא (שם) עולה שהיה העניין במן עצמו, וכן פירש האבן עזרא (בדברים שם) בפירושו השני, וכן ביאר בעלי התוספות ע"ה"ת (בדברים שם).

הפנימי והרוחני שבמאכל, כענין מזון הלב, וזהו כנגד אכילת המן שהיה 'לחם מן השמים', היינו שהיה מזין וסועד תחילה למוח ולאחר מכן ללב ולכבד, וכענין התענית שמאחר שאין בו אכילה גשמית מחיה המוח לכל הגוף כמובא בשער הכוונות (דרושי יוה"כ א).

וזו היתה מעלת דור המדבר שהמטיר והוריד להם הקב"ה מזונם אל המוח תחילה, וכאשר נפלו מהדבקות בנשמה ונתגשמו קצת, התלוננו על המן, כי היה להם הדבר כתענית ממש, אבל ביה"כ מתגלית קדושת הנשמה שבאדם, ונעשה כמלאכי השרת הנוזנים מהמן, ונעשית אכילתו שבערב יום קדוש זה לחיות רוחנית ופנימית באכילת המן, כמובא שם בשער הכוונות, וכמו שהאר"ך בדבר בראשית חכמה (שער האהבה יא).

ריחא מלתא

כי יום הכפורים הוא בדוגמת עולם הבא שאין בו אכילה ושתיה כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר פנחס (דף רלב ע"א), ושם נהנית וניזונת הנשמה אך מחוש הריח שהוא חוש רוחני כמובא במכת ברכות (דף מג ע"ב), וכענין כתנות אור שהיו לאדם הראשון קודם החטא, שנאמר עליהם (בראשית כז, כז) "ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" כמובא בזוהר ויקהל (דף רח ע"ב), ואין בו כזה היום חיות גשמיית כבעולם הזה. וזהו שמובא במסכת יומא (דף פב ע"ב) שכאשר אימו של רבי יוחנן היתה מעוברת ממנו, הריחה איוה מאכל ביום הכיפורים ובאה לכדי סכנה, ואמר רבי שילחשו באזניה שיום הכיפורים היום, וחלפה הסכנה לה ולוולדה, וקרא עליו רבי "בטרם אצרך בטבן ידעתך, ובטרם תצא מרחם הקדשתך (ירמיה א, ה), וכאשר היה מקרה דומה עם מעוברת אחרת, ואמר רבי חנינא ללחוש לה כןף ולא לחשו לה, לא עמדה בדבר. וביאר המהרש"א (סו, שם) שכאשר לחשו והזכירו למעוברת מקדושת יום הכפורים, הועיל לה הדבר שתהיה חיותה אך מהריח כקדושת זה היום ויסור ממנה התאוה הגופנית, אבל לאותה מעוברת שלא הזכירו זאת, מפני שכבר גבר בה כח התאוה הגופנית, לא האיר בה קדושת יום הכיפורים להועיל לה שתהיה חיותה אך מהריח.

באורים כבדו ה'

ומפני קדושת עיצומו של יום מתגלה בו כבוד ה' ומתרבה אורו בעולם, כמובא בטור ובשולחן ערוך (או"ח תרי) שנוהגים לכבד את יום הכפורים בריבוי נרות⁵, כמו שכתוב (ישעיה כד, טו) "על כן באורים כבדו ה'", ותרגומו 'פִּפְּנִסְיָא יְקָרוּ ה' (-בעשיות כבדו את ה'), וכן מכבדים ליום קדוש זה בכל מיני כיבודים ובבגדים נאים, כמו שדרש רב המנונא במסכת שבת (דף קיט ע"א) מה שכתוב (ישעיה נח, יג) "לקדוש ה' מכובד", שזהו יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה, אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה.

וטעם הדברים כמו שהביא הלב אריה (פ' עקב) ממדרש אבכיר (מדרש פליאה צח), שבמה שכתוב 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן' נרמז הדלקת נרות השבת,

5 ומקור הדברים מדברי הרא"ש (פ"ח ס"ו ט). וכתב האבודרהם (סדר תפילת יוה"כ) שיש אומרים שטעם הדבר הוא משום שצריכים אנו אור ששבת כמובא במסכת פסחים (דף נג ע"ב), ויש אומרים שטעם הדבר הוא בכדי לקיים 'על כן באורים כבדו ה'', שדרשו בפסיקתא דרב כהנא (פיסקא כא) שאלו הפנסים, דאמרו הקב"ה, הדליקו לפני נרות כדי שאשמוור את נשמתכם המשולה בנר כמו שכתוב (משלי כ, כז) "נר אלהים נשמת אדם". ובירושלמי פסחים (פ"ד ה"ד) מובא טעם נוסף בדבר, שהוא משום צניעות, שמתוך שיראה ויתבייש לא ישמש מיטתו.

ואלה יעמדו על הברכה

הגיליון מוקדש לרפואת הצלחת וישועת

אוריאל בת לאה, לאה בת סימ, דניאל יוסי בן יסמין, נתנאל הקון בן סיגל, פבל נסים בן מרינה, רן ברוך בן זרח, שניאור זלמן בן בת שבע, שפרה לאה בת שרה, דבורה בת מרים, חנה בת לאה רבקה.

להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 0527.130.400

לעילוי נשמת

רבי יוחנן מסעוד בן סעדה זצ"ל,
ראו דור דרור בן רונית
ת.נ.צ.ב.ה.

טַהֲרָה שְׂבֵאֵשׁ

וזוהי מעלת תענית יום הכיפורים שהיא כאש המטהרת לנפשותיהם של ישראל מכל סיג וזוהמה, וכמובא בראשית חכמה (שם בשער האהבה יא) שצום יום הכפורים מטהר לאדם מצד עינוי נפשו והקרבת חלבו ודמו הניתך באש העינוי, כי התענית הוא אש המטהר לאש היצר, וכענין שכתוב "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש" (במדבר לא, כג), ולכך טבע האש ללבן מבית ומחוץ, כי כענין הפגם שהרתיח עצמו באש היצר, כן צריך טהרה והליבון, ולכן עיקר הטהרה הוא על ידי האש, וכענין 'אין ביעור חמץ אלא שריפה' (פסחים כא ע"א).

וכמובא בהקדמת תיקוני הזוהר (דף י ע"ב) שזוהו 'על כן באורים כבדו ה' - כבדוהו בכסיות נקיה', שזוכה האדם לתננות אור נקי מכל זוהמה שנמשכה מחטא הקדמון, וכמו שכתב המאירי בחיבור התשובה (משיב נפש מאמר ב פ"ט) שמתוך התענית והתשובה שביום זה לא ימצא רבב בבגדו של האדם הרוחני, אלא כולו הפך לבן טהור הוא, יעמד חי לפני ה' ונרצה לו לכפר עליו, ונעשה זך ומזוכך מכל חומריות ומכל נטיה ליצר הרע. וכן כתב הבית הלוי (בדרושים, דרוש טו), שביום הכיפורים ישנה מעלה גדולה בקדושת עיצומו של יום, שמיד שנתחרט האדם ומקבל עליו לשוב ממעשיו הרעים והתוודה עליהם, מעביר ממנו הקב"ה בחסדו את התשוקה והנטיה שהגביר בעצמו להרע, ונעשה קטן שנולד כמובא בילקוט שמעוני (תהלים רמו תתנה), וכמו שלא חטאו כלל, וכענין 'ונתתי לכם לב חדש'.

"חי חי הוא יודך" (ישעיה לח, יט)

משיעור יום ה' שמות תשע"א

א

ויונה וחזקיהו הם ראשי תיבות 'חי', כי מתוך מדרגת שניהם מלמדת התורה את נשמות ישראל איך להמשיך חיות מכל מקום ומדרגה וריחוק ולשוב עד ה' יתברך. והם ב' מצבים, האחד הוא שבאמת האדם הוא חי, אך איבד את תקוותו, ואין לו מחשבת תקוה על ה'עתידי' כלל, והוא כחזקיהו שהוכרע דינו למיתה. והשני הוא, שהאדם הוא כמת בהווה ונמצא בשאול תחתיות ובריחוק עצום ב'שעה זו', ולא הוברר אצלו שחי הוא.

ומב' דרגות אלו יחדיו סלולה דרך התפילה, כי צריכה היא התפילה שתגלה הן ממצב של 'דרי מטה' כענין יונה, והן ממצב של 'דרי מעלה' כענין חזקיהו. כי בכדי שיעלה האדם ויכול לעמוד לפני השי"ת צריך הוא כיונה מחד, היינו שְׁחִיָּה את עצמו על מצבו בהווה שיכול הוא לפתוח פיו ולהתפלל מתוך המקום בו הוא נמצא, ואז תפילתו היא כענין 'ממעמקים קראתיך ה'', היינו שאף שהנני רחוק ומרוחק מאד מאור פניך יתברך, עם כל זה מתוך כך זועק אני אליך ומשווע ממעמקי עמקים שתושיעני ותעלני ממצולות ותוציאני לחיים לראות כל דבר אור ואחרית טובה. ומאידך צריך הוא להיות כחזקיהו, שתהיה לו התחזקות בכח התפילה על העתיד שאין דבר הנמנע ממנו יתברך מליתן לאדם כל אשר יחפוץ, ואין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, והוא התחזקות עצום על ההישענות והבטחון בתפילה, שבכוחה להמשיך אור חדש ולנסוך חיות חדשה באדם ולעשות אותו כבריה חדשה ממש, ולא ימנע ממנו שום טובה וברכה לעתיד.

ד

והנה משמעות אור חדש הוא כדוגמת בריאת מעשה בראשית, שבכח התפילה נמשך אור חדש ונבראה הבריאה ונעמדו כל מעשי בראשית בצבינם. שעוד בטרם כל יציר נברא, כאשר עלו לפניו יתברך מעשה הרשעים העתידים להתגאות וליקח המלוכה לעצמם ולהפרד מאור ה' ב"ה, הנה כבר אז ירדו כל העולמות מפני כך למקום המיתה, מעצם מחשבת הגאות הזו שעלתה לפני הבורא ב"ה, וידע הקב"ה שהכל הוא מצד הניתוק מהתפילה ומגילוי הרחמים, וכמובא במסכת סנהדרין (דף קח ע"א) ובתנחומא (נח י) שעל דור המבול אמר איוב (כא, יג-טו) "כִּלְוֹ שְׂטוֹב יְמִיהֶם וּבְרַגַע שְׂאוֹל יִחַתְּגוּ, ויאמרו לא-ל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו, מה שדיי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו", היינו שמאסו ורחקו מדרך התפילה לרוב גאותם. ולכך כנגד זה צפה הקב"ה במעשי הצדיקים העתידים לעמוד לפניו בתפילה ולגלות הרחמים, ומתוך כך המשיך חיות חדשה למקום הנבראים וברא את העולם.

וזוהי משמעות מה שאמרו בבראשית רבה (יב, טו) שבתחילה עלה לפניו לברוא את העולם במידת הדין, אלא שראה שאינו מתקיים, ועמד ושיתף עימה מידת הרחמים, כי מידת הרחמים היא התפילה, וכאשר התעורר לפניו יתברך מעשה הצדיקים, שהם תפילות הצדיקים מיום ברא אלהים שמים וארץ עד ביאת משיח, מתוך כך המשיך ושיתף בהנהגתו את מידת הרחמים וברא לעולם, היינו שהמשיך את האור מ"ה החדש, שהוא אור חדש הנמשך על הנהגת מידת הדין, בכדי לכפות למידת הדין ולשדדה ולחדש לכל מעשה בראשית.

וביאר, שטעם עינוי המן היה כדי לרומם את ישראל שיהיו מוכשרים לקבל התורה שהיא כולה רוחניית, וזהו טעם הדלקת נרות השבת, כדי שיראה בהם את מאכלי השבת ויהיו לו לעונג, ובכך יזכה על ידי הנרות לתורה אור, כי מתוך שיאירו במאכלים, יהיו הם זכים ורוחניים כענין המן, ולא יעכבו בעדו מקדושת אורה של תורה. וביום הכיפורים מרבים אנו ביותר באור הנרות ובדרכי הכבוד, כי מתוך שאין בו אכילה ושתיה מאירה הנשמה בתוקף גדול מאליה, והולכת ומתרביית האורה ומתגלה כבוד ה' בעולם.

חדשים לבקרים

ובכך מתחדשים ישראל ונעשים לבריה חדשה כמלאכי שרת של מעלה, כמובא בשמות רבה (טו, ו) שלכך דימה הקב"ה את ישראל למלאכי מעלה וקראם "איומה כנדגלות" (שה"ש ו, ד), כי המלאכים נקראו אש כמו שכתוב (תהלים קד, ד) "משרתי אש לווהט", וישראל נקראים אש כמו שכתוב (עובדיה א, יח) "והיה בית יעקב אש". וכן המלאכים מתחדשין בכל יום ומקלסים ומשבחים להקב"ה, ולאחר מכן חוזרים הם לנהר אש שיצאו ממנו ושוב מחדשם הבורא ב"ה ומחזירים ככראשונה כמו שכתוב (איכה ג, כג) "חדשים לבקרים", וכמו כן כאשר משתקעים ישראל חלילה בעוונותיהם מצד יצר הרע שיש בגופם, בתוך כך בא יום המיוחד בשנה הוא יום הכיפורים, וחוזרים ישראל בתשובה וסולח להם הקב"ה עונותיהם בכל שנה ושנה ומחדש לבם ליראתו, כמו שכתוב (יחזקאל לו, כו) "ונתתי לכם לב חדש".

הנה תכלית ומטרת כל הבריאה היא בכדי שיוכל האדם להתפלל ולהודות להשי"ת, כמו שכתוב (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרת לי תהילתי יספרו", ובכדי שיוכל האדם להתפלל ולהודות להשי"ת צריך הוא להיות בגדר חי, כמו שכתוב (שם לח, יט) "חי חי הוא יודך", כי כאשר האדם בגדר מת אינו יכול להודות ולהתפלל להשי"ת, כמו שכתוב (תהלים ו, ו) "כי אין במוות זכרך בשאול מי יודה לך", וצריך האדם שתהיה כל הווייתו ומהותו מצד החיים והחיות, ובוזה נפתח פיו בשיר ורננה להלל ולשבח לבורא ולהשען עליו בתפילתו. והסימן אם האדם הוא בגדר חי, הוא כאשר יכול הוא לפנות לה' ב"ה מכל מקום ומדרגה בה הוא נמצא, וגם אם הוא שרוי ומונח במקום שסובב אותו חושך ענן וערפל, ומצליח הוא להיות אמיץ ולהחיות את עצמו עד שיוכל לכוון ולהשען על התפילה וההודאה, הנה בזה מוכח שאדם חי הוא.

ב

וזוהו שאמר יונה הנביא (יונה ב, ג) "מבטן שאול שועתי", היינו שהיה יונה במקום הנמוך ביותר שהוא בעמקי דתהומא רבא, ויכל להחיות את עצמו ולפנות ממקומו אך אל הבורא ב"ה, וכענין "ממעמקים קראתיך ה'" (תהלים קל, א). כי במצולות ים בתוך הדגה, שהוא פתח הבליעה של הסטרא אחרא, הוא מקום המוות המוחלט, ושם במקום נמוך זה כלל יונה הנביא את התפילה בהודאה, שעל אף שמונח במקום כזה, ממשיך לו הקב"ה חיים ויכול הוא לזעוק ולפנות להשי"ת.

כי היה יונה במקום חיסרון שאין למעלה ממנו, שהרי כל חיסרון שבעולם, שהוא מדרגת העני, הנה אף כאשר חסר כל הוא, מכל מקום יכול הוא לקבל צדקה מאחר, היינו שיאיר בו מחברו, אמנם יונה ירד למקום החיסרון שאינו יכול לקבל מאחר שיאיר בו, שהוא מקום בו הוא תכלית וקץ החיסרון, והשיג שגם שם יש מקום שיכול להמשיך לעצמו חיות ולפנות להשי"ת. ולכן מפטירים ביונה ביום הכיפורים (ש"ע אר"ח סי' תרכ סע"ף ב), לרמוז שכאשר ירדו ישראל למטה למקום שאין קרן החמה מאיר שם כלל כמו מעי הדגה, גם במקום זה יכול הקב"ה ליתן להם חיים שיוכלו לעמוד להודות ולהתפלל לפניו יתברך.

ג

והנה חזקיהו מלך יהודה בחלותו גם הוא החיה עצמו להתפלל במקום החיסרון הגמור, שלאחר שניבא לו ישעיה "כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה" (מלכים ב' כ, א), נאמר תיכף "ויסב את פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'" (שם, ב). אמנם יש חילוק בין יונה לחזקיהו, כי יונה היה כבר כמת כמו שכתוב 'מבטן שאול שועתי', אך היה חי במעי הדג, ולא הוברר אצלו שהוכרע דינו למיתה, מאידך חזקיהו אמנם חי היה, אך כבר הוברר לו בנבואה שהוכרע דינו למיתה.

היא דרך התפילה הנקראת בש"ס 'רחמי', כי הם רחמים גדולים המוציאים מצד המיתה לצד החיים, ובדברי רבנו האר"י (בעץ חיים שער ט, ז) נקרא הדבר אור מ"ה החדש. כי התפילה היא הממשיכה אור חדש להיות לברואים בכל רגע ורגע, כי על ידה נמשך אור חדש שלא היה קודם לכן בעולמות להחיותם ממיתה לחיים, וכמו שכתוב בתחילת הבריאה (בבראשית ב, ה) "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה", "אדם" עולה כמנין מ"ה שהוא אור מ"ה החדש כמובא בזוהר בראשית (דף כה ע"ב), אשר נמשך הדבר מתוך התפילה, וכמו שאמרו במסכת חולין (דף ס ע"ב) שיצאו דשאים ועמדו על פתח הקרקע מפני שלא היה לאדם שיתפלל על גשמים וחיים לעולם, וכאשר בא והתפלל עלו ועמדו כל הצמחים והדשאים על צביונם.

ה

ולכך תלויה הבריאה כולה בדרך התפילה, וטבע הוא שחקק הבורא ב"ה בבריאה, שתהיה תלויה בתפילה. כי הנה כל הבריאה כולה היא מצד מידת המלכות המגלה לטובו וחסדו של הבורא ב"ה, אלא שבמלכות הוא גם צד הדין, כי דנה היא לכל הנבראים בצדק, וכאשר נתרחק האדם מהש"ת הרי שנדבק הוא בצד הדין שהוא בסוד (משלי ה, ה) "רגליה יורדות מוות", וכענין מעשה הרשעים שכאשר צפה בהם הבורא ב"ה טרם בריאת העולם וירדו בכך העולמות כולם למקום המוות, אך כאשר מתעורר האדם בתפילה, הנה מתקוממת מידת המלכות לגלות מטובו וחסדו של הבורא ב"ה ולהמשיך הרחמים לעולם, וכפי שבטרם כל יציר נברא היא שעוררה את מידת הרחמים לפניו יתברך שיברא בה את העולם, מתוך שנתחזקה בכח תפילתם ומעשיהם הטובים של הצדיקים העתידיים להיברא, ובזה העלתה והמשיכה רחמים גדולים להחיות מקום כל העולמות ולתקנם בחסד, וכמובא בזוהר נח (בדף סא ע"א) שכאשר שומרים את התורה הרי שמתחזקת מידת המלכות ושורה בה כל מיני שמחה וטובה.

ומפני כך כאשר עומד האדם בתפילה לפני הבורא ב"ה הוא שידוד הטבע וביטול כל גזירה הנמשכת בסדר ההשתלשלות ומידת הדין. כי מראשית מקדם חקקה חכמתו יתברך שלא יהיו חיים לעולם בלא שיעלו הנבראים לפניו מהכל פיהם בדרך התפילה לפניו, ולצורך כך ממשיך הבורא ב"ה חסדים חדשים בכל עת לנבראים שיוכלו לעמוד לפניו בתפילה, שמתוך כך יעוררו למידת המלכות שתיכון בחסד וימשכו חיים חדשים בכל עת לבריאה כולה.

ועל כך משבחים אנו לבורא ב"ה שהוא 'עושה חדשות', היינו שחקק בטבע הבריאה שתמיד ימשכו חיים חדשים מהאור אין סוף, וכמו שכתוב (קהלת א, ט) "מה שהיה הוא שיהיה", מ"ה הוא האור החדש הנמשך בכל רגע בעולם, וכמו שאנו אומרים (בברכת יוצר אור) "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", והכל בכח מה שמעורר ומגלה חסדים נפלאים בכל רגע בבריאה, לסייע לנבראים שיוכלו לעמוד לפניו בתפילה ולהעמיד הבריאה על תילה בגילוי אלו החדשות שהטביע בבריאה.

וזהו שכתוב (ישעיה מב, ט) "הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד", 'הראשונות' הם הדינים שבהם רצה הקב"ה לבורא העולם בתחילה, 'חדשות' הם מה שצפה על מעשי הצדיקים שיעמדו לפניו בתפילה, והכל הוא מצד חסדו יתברך הנותן לאדם רוח קדושה להתפלל לפניו יתברך, וזהו 'אני מגיד' על דרך הכתוב (תהלים נא, יז) "ופי יגיד תהלתך".

ו

ובזה נחשב האדם לחי', כי מתפשטת הדעת בכל איבריו להביא לכדי גילוי מלכות הבורא ב"ה מתוך השפעת החסד והרחמים, ולהשמיך חיות חדשה בכל קומתו ובכל הבריאה כולה. כי הנה בכדי לשדד למידת הדין ולהקים למידת המלכות מענין 'רגליה יורדות מוות' ולהמשיך בה מאור מ"ה החדש, צריך האדם לפנות כביכול מקום בקומתו לגילוי זה האור החדש, וזוהי עיקר דרך התפילה, שיבוא מתוכה האדם לפנות כביכול מקום בקומתו ובדרגתו לאור חדש שיופיע במקומו, וזהו על ידי שיעמוד בתפילה מתוך שיפנה ויבטל את 'רצונותיו' העצמיים כפי מה שהשיג וידע עד כה ויתבטל ויכנע לפני הבורא ב"ה שעומד הוא לפניו בתפילה, ומתוך כך נעשה הוא כאין, וכמידת ספירת הכתר שהיא כנגד ה'רצון', ומשנתנית 'דעתו' שהוא חיצוניות הרצון והכתר, ונעשה הוא לחי', היינו שמתגלה בו האור מ"ה החדש בכל קומתו, ומתפשטת הדעת בכל אבריו, וכדוגמת המוח השולט בכל האיברים.

ולזה צריך לב' מדרגות האמורות של תפילת יונה המאירה למקום ה'דרי מטה', ותפילת חזקיהו המאירה למקום ה'דרי מעלה', שכאשר עוסק לבטל רצונו בתפילה כלפי רצון הבורא ב"ה, הרי שמגלה הוא את דרך התפילה במקומו ודרגתו, ומגלה חיות חדשה בזה המקום החשוך שהיה שרוי בו, וזהו כמדרגת תפילת יונה שהתפלל ממעמקי שאול וגילה גם שם את חיות התפילה, וכאשר מתחזק מתוך כך לקוות לעתיד הטוב ולעורר הרחמים והחסד לעתיד הן אליו בפרטיות והן לבריאה כולה, הרי שמבטל את צד המיתה מהעתיד מתוך החיות החדשה שמגלה הוא בעתיד, וזהו כמדרגת תפילת חזקיהו וכאמור.

ז

ועל ב' מדרגות תפילה אלו נתייסדה הבריאה כולה, שתחילה המשיך קוב"ה חיות וחסד חדש למקום המיתה ונפילת העולמות להחיותם ולבוראם מחדש בגילוי הרחמים והתפילה, ומתוך כך הטביע בבריאה את טבע התפילה לעתיד בכל דור ודור כפי גילוי התפילה שימשיכו הנבראים בכל עת זמן להחיות ולחדש לכל מעשה בראשית.

וזהו 'חי חי הוא יוֹדֵךְ' (ישעיה לח, ט), שהוא כנגד הארת התפילה שמהלל ומודה האדם לבורא ב"ה על כל החסידים העתידיים לבוא עליו לעתיד, ומודה לבורא ב"ה שסלל לו דרך לעמוד לפניו בתפילה על אף מקומו ומצבו הרחוק. וזהו 'בשאלו מי יודה לך', היינו שאדם השרוי למטה בשאלו, צריך הוא למידות יונה וחזקיהו.

וזהו התעוררות אורו של משיח בעולם הנרמז בכתוב מ"י יודה לך, ש'מי' עולה בראשי תיבות משיח ויונה, שחזקיהו 'משיח' בדורו היה כמו שאמרו במסכת סנהדרין (דף ד ע"א) שביקש הקב"ה לעשותו משיח, ומדרגת יונה הנרמזת בי' הוא כנגד גילוי הצדיק שבכל דור, שהוא בחינת משיח וכנגד גילוי הברית והאות י' כמובא בזוהר פנחס (דף רלח ע"א), כי בכל דור יש צדיק שהוא בבחינת משיח, ויש בו ב' בחינות אלו, הראשון הוא כנגד יונה והאות י' שכנגד מדרגת 'צדיק', והשני הוא כנגד חזקיהו ומדרגת משיח.

והענין הוא שמדרגת צדיק הוא סוד הברית כמובא בזוהר נח (דף נט ע"ב), והוא לבד הנקרא 'חי' כמובא בהקדמת הזוהר (דף ו ע"א), כי חיות כל העולם נמשך ממנו וכמו שכתוב (משלי י, כה) "וצדיק יסוד עולם", וכן נקרא 'ברית', כי הוא סוד הברית עם הש"ת במקום הרגלים שנאמר בהם 'ורגליה יורדות מוות', היינו שדרך הקדושה שיוכל על ידו האדם לילך במדרגות הקדושה הוא, שיבוא לכרות ברית דבקות עם הש"ת, שבמקום החושך ענן וערפל, ובכל מקום איך שיהיה, לא יטוש את יכולתו לפתוח פיו בתפילה, וזהו כנגד האות י' ויונה הנביא, שאף כאשר נמצא האדם בשאלו, יכול הוא לקרוא להש"ת מעמקי השאלו, וכענין 'ממעמקים קראתיך ה'".

ח

והדרך שיכול האדם לדבוק במדרגה זו הוא מתוך שיהיה דבק בכל ליבו בכל עצות חכמים, אשר הם טכסיסי מלחמה ודרך הגנה והצלה לכל באי עולם לדבוק בבורא ב"ה בכל מקום ומצב שיהיה. כי הנה כאשר יוצא העם וחוגר מתניו למלחמת המלך, ראשית כל מקבל הוא השפעה מהמלך על הצורך להלחם למענו ולמען ארצו, ורואה הוא את פני המלך, אך כאשר שוהה הוא בתוך ענין המלחמה ועסוק הוא בתכסיסיה, מתוך כך מוסחת דעתו ואין בו את הדבקות בהמלך כמו קודם שיצא למלחמה, כי צריך הוא לתת כל חדרי דעתו שיהיו טמונים ורדופים בענין תכסיסי המלחמה. וכך הוא בעבודת הש"ת בזה העולם, שכאשר נמצא האדם במוחין דגדלות רואה הוא את פני המלך ואינו חושש מיצרו, אך כאשר יורד הוא למטה למקום הרגלים, היינו שנמצא האדם בנסיון וקשיים וריחוק, צריך הוא לתכסיסי מלחמה, והם הם עצות הצדיקים לכל מערכת המלחמה והדרך לנוצחה בכל יום ובכל שעה, בכל מדרגה ובכל מקום כפי ענינו, כי הם ששאבו מן התורה בכל רוח קודשם לכל הדרכים והעצות והרפואות לכל נשמה ונשמה בכל אשר תהיה.

ט

ודרך התפילה המתגלית מצד מדרגת 'צדיק' הם הם ב' המדרגות שבתפילה לדרי מטה ולדרי מעלה. כי מעצם שהיית נשמות הצדיקים בעולם נסללת בעולם דרך התפילה שבמדרגת 'דרי מעלה' כאמור, וזהו מצד מדרגת 'צדיק יסוד עולם', אמנם גם בכל אחד מישאל מתגלה בו בפרטיות מענין צדיק, וכמו שכתוב (ישעיה ס, כא) "ועמך כולם צדיקים", וענין מדרגת הצדיק המתגלית בכל אחד מישאל היא, שמתגלה בהם האות ברית כמובא בזוהר נח (שם בדף נט ע"ב), ובזה נסללת אצלו דרך התפילה במקומו ומדרגתו וכמדרגת 'דרי מטה'.

וזהו 'חי חי הוא יוֹדֵךְ', כי צריך האדם לב' בחינות של חיות, 'חי' הראשון זהו מצד ההשענות על עצם שהיית נשמות הצדיקים בעולם, שהם שיתוף מידת הרחמים בבריאת העולם, שזהו מצד מדרגת 'צדיק יסוד עולם' שהוא 'חי' עלמין כאמור, שהיא דרך התפילה שבמדרגת 'דרי מעלה', ו'חי' השני הוא מצד מדרגת 'ועמך כולם צדיקים' והחיות שממשיך למקומו ומדרגתו מתוך שלוקח לעצות חכמים המלמדים אותו לטכסיסי המלחמה כיצד לעמוד בתפילה לפני הש"ת במקומו, והיא דרך התפילה שבמדרגת 'דרי מטה'.

אמנם עיקר מדרגת צדיק שבכל דור הוא מצד מה שנוטע הקב"ה בכל דור צדיק שהוא בבחינת משיח, ובו ועל ידו זוכים כל ישראל למדרגות התפילה, כי שורש רוח זו של משיח נמשכת היא ובנויה מנקודות משיח שיש בכל אחד ואחד מישאל, ולכן שקול הוא כנגד כולם, כי הוא כולל את כולם והם עניינו. ומשמעות הדברים, שמצד עצם שהיית נשמה זו בעולם נמשכת התקוה לכל עם

ישראל, שעל ידה נהפך החושך שבכל רגע ורגע לאור, שכל רגע הנראה לאדם חשוך וחסר תוחלת, ככל שהיית נשמה זו בעולם ננסכת בו חיות חדשה ונהפך זה החושך לאור התקווה, שמעורר הוא לקוות ולהאמין בטוב במקומו ומדרגתו, וזהו מצד גילוי האור במקום החושך והגלות, ומאידך מצד שהיית נשמת זו בעולם נמשכת תקווה לכל יהודי על כל עתידו, ומתעוררת בו התקווה והאמונה בבנין בית המקדש ובתחיית המתים ובאחרית הטובה ותיקון העולם כולו, ומזה הדבר יש לכל הנשמות רוח ותקווה לשהות בעולם ולבוא אל תכליתם.

וזהו עיקר מעלת ומדרגת התפילה בב' מדרגות האמורות, כי זהו עיקר ענין משיח שהוא עולם התפילה, כי 'משיח' הוא מלשון שְׁיִיחַ האדם להשי"ת את כל ליבו, ויאמין שבכח שיחתו ותפילתו להשי"ת יכול הוא לשדד ולשנות את כל עתידו, וזהו ענין חזקיהו המלך שרצה הקב"ה לגלות מדרגת משיח שבו בפועל ממש לגאול לעם ישראל, היינו להראותם גודל כוחם לפעול בתפילה לכל שידוד מערכות הטבע והדין, וזהו מצד מדרגת משיח הכללית. אמנם גם בכל אחד מישראל ישנה למדרגת משיח בפרטיות כאמור, ונקודת משיח שבכל אחד היא הידיעה שביכולתו לפעול בתפילתו את כל עתידו לטובה שלימה, וכפי שלאחר שהוכרע דינו של חזקיהו למיתה, שינה זאת בכח תפילתו ופעל בעבורו ט"ו שנים נוספות של חיים וטובה.

וזהו אדם חי, אשר יש בו דעת שחיותו היא מכח עבודת הצדיקים ועסק תורתם הנקיה שזהו כנגד מדרגת התפילה שבענין 'דרי מעלה', ומאידך לוקח הוא את דרכם בתפילה עד אשר נכלל בכל דרך התפילה לפעול בעצמו לכל הטובות אשר צריך הוא בכל יום ובכל עתידו, כי אדם החי במדרגה זו, מונע מעצמו דינים וצער לשנים רבות בימי חייו ולכל בניו וזרעו עד סוף כל הדורות.

יא

והנה כל הבריאה נתייסדה על התפילה כאמור, אלא שיש לטבע, שהוא מה שחקק הבורא ב"ה בעולם מצד ראשית התפילה שנתעוררה בעולם על ידי האדם, וכענין 'ואדם אין לעבוד את האדמה' וכאמור, אמנם עיקר אמונת ישראל שניטעה ונשרשה בנו מאבותינו ואימותינו הקדושות היא שה'תפילה' היא הטבע, ועל אף שהיא הממשיכה לאור החדש בכל שעה, מכל מקום נחשב הוא בדרכי הטבע, וכענין מ'ה שהיה הוא שיהיה'.

ולכן באו כל ישראל מכח התפילה של האבות והאמהות הקדושות שיסדו דרך בתפילה לכל ישראל לדורותיהם, שלא מצד עצם כח טבע הבריאה שחקק בה הבורא ב"ה מראשיתה על ידי התפילה, אלא עוררו וגילו דרך בתפילה שלא מצד חקיקה זו שבטבע, כי הולידו האמהות הקדושות בתפילה בלבד ושלא בדרך הטבע, הכל בכדי לחקוק בגופים של ישראל שהם ענין הטבע, שהתפילה היא הטבע של ישראל.

אלא שלזה צריך האדם התחזקות גדולה עד שיהיה האדם תקיף בדעתו על ענין התקווה על אחרית הטובה שתבוא לו מכח התפילה, וכמו שכתוב (תהלים כז, יד) "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", וזהו מדרגת 'חזקיהו', שנקרא כן מתוך שהיה חזק ותקיף בענין התפילה על שינוי העתיד ושבוודאי ימשך האור החדש וישדד לכל מערכות הטבע ויבטל ממנו כל גזירה. ומתוך כך זוכה האדם לשמחה אמיתית, כי כל שמחה אמיתית שתהיה לאדם היא מתוך שנשען והתחזק על ענין התפילה, שהרי על ידי ענין ההתחזקות של המלכות, שהיא סוד התפילה, שורה השמחה בכל אתר ובכל מקום כאמור.

יב

ואלו הם דרכי הטהרה והכפרה הנמשכים לישראל ביום הכיפורים, כי ביום קדוש זה עולה האדם ממקום החטא והעוון עד למקום הטהרה והנקיות והלובן העליון, מבירא עמיקתא ומצולות הים כענין יונה הנביא, עד לאיגרא רמה למקום הלובן העליון וסוד הטהרה שאין למעלה ממנו, וזהו מתוך שמאירים לו ב' דרכי התפילה שבמדרגת דרי מטה ובמדרגת דרי מעלה, וכענין תפילת יונה ותפילת חזקיהו.

ולכן צריך האדם לב' דרכים אלו, שמחד יוכל לאסוף את דרכי חכמים ועצות הצדיקים ולידע שיכול הוא להיות 'חי' ויש בו את כל הכח הזקוק והנצרך לו לעמוד לפני השי"ת בעבודת התפילה ביום הקדוש, שכל זה הוא כנגד ענין הצדיק וסוד ברית הדבקות עם השי"ת בכל אשר יהיה, וזהו מפני שכאשר זוכה למדרגת תפילה זו שכנגד האות י' והברית, הנה מתגלה לו שגם בשאול ובמקום החושך יש לכל הסגולות והדרכים לשווע ולקרוא להשי"ת, וכענין מה שהראה הקב"ה ליונה לכל המעמקים והמצולות, היינו שהראה לו כל הדרכים והסגולות שיכול הוא להשיג גם למטה במצולות.

ולזה צריך הוא לאמונת חכמים שהוא כנגד 'דרי מעלה' וכנגד 'דרי מטה', שתחילה

צריך הוא להאמין ולידע שעצם שהיית נשמות הצדיקים בעולם מצילה אותו מהשאל, ובכך דבק הוא בחכמים מצד מדרגת דרי מעלה, וכמדרגת העם טרם צאתם למלחמה שדבקים הם באור פני המלך, אמנם מתוך כך יש לו לבוא לידע מטכסיסי המלחמה אף במדרגת 'דרי מטה', היינו שידבוק באמונת חכמים בכך שמאירים הם בו עצה זו במדרגה אחת, ועצה זו במדרגה אחרת, שהכל הוא טכסיסי מלחמה ועצות ותחבולות להביאו לדבקות בבורא ב"ה בכל מצב ואופן שיהיה.

וכל זה הוא מצד מדרגת 'צדיק יסוד עולם', ומצד מדרגת נשמת משיח הכללית, שהוא מדרגת התפילה שב'דרי מעלה' בכלליות, אמנם צריך הוא גם שילך בדרך התפילה שמצד מדרגת 'ועמך כולם צדיקים', ומצד מדרגת משיח הפרטית שבו, שהוא מדרגת התפילה ל'דרי מטה' בכלליות, וזהו מתוך שידבוק בהתחזקות על כוח תפילתו, עד שיבוא לתקווה שלימה שתהיה אחריתו טובה שלימה, ומזה יבוא לשמחה אמיתית בהישענות אמיתית על השי"ת, וכמו שכתוב (קהלת ז, ט) "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך".

בס"ד

"הנה ימים באים... והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'"

עומדים אנו כעת בסיום עוד שנה מבורכת שזכינו לאורם של כתבי הקודש "משולחן שלמה" והעלון מתלמידי מו"ר "דורשי", וכן הקונטרסים והחברות היוצאים מידי זמן ומועד הנושאים את דברי תורתו של

רבינו הגאון הינוקא

הרב שלמה יהודה בארי שליט"א

ומטעיימים מעט ומקצת ממועין תורתו הרחבה של רבינו ממשך השנים.

וכפי שידוע, כבר אלפים רבים ברחבי הארץ והעולם זוכים ומתבשמים מתורה זכה זו, ות"ח רבים מתקיימים בהם שיעורים תמידין כסדרן, בארץ ובחו"ל לה וכולם מעידים ואומרים כאחד אשר התחולל בהם מהפך עצום מעצם ההתוודעות לדברי הקודש החודרים לכל לב, ומפלסים דרך בכמים רבים ושיטפון העולם, לשכון בטח, ולפעול נחת רוח ושמחה לפני ה'.

על כן כל החפץ לדבר ה' ואשר נשאו ליבו יוכל להצטרף למערך חלוקת העלון, לשמש כרכז ולהאיר את אזור מגוריו בדברי הקודש מידי שבוע בשבוע.

ניתן להרשם במספר 0527.130.400

נגיל ונשיש בזאת התודה כי היא לנו עוז ואורה

קחו חלק במפעל הקודש

המעוניינים להצטרף למערך הרכיזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות
0527.130.400 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com
 לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com